

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 319/2025-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho a zo sudcov Petra Molnára a Petra Straku (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Svk/36/2024 z 30. januára 2025 takto

r o z h o d o l :

1. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**
2. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I .

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. mája 2025 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Žiada zrušenie napadnutého uznesenia, vrátenie veci najvyššiemu správneému súdu na ďalšie konanie a ustanovenie právneho zástupcu.

2. Sťažovateľka podala 5. novembra 2023 žalobu o preskúmanie zákonnosti oznámenia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) č. 18113/2023/151 zo 6. septembra 2023, ktorým ministerstvo sťažovateľke oznámilo, že jej podanie z 21. augusta 2023, v ktorom namietala, že dokumenty poskytnuté zo súdneho spisu vedeného na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 35T/6/2020 nespĺňajú kritériá nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 910/2014 o elektronickej identifikácii a dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zrušení smernice 1999/93/ES (ďalej len „nariadenie“), bolo odstúpené predsedovi Okresného súdu Žilina.

3. Správny súd v Banskej Bystrici uznesením sp. zn. 1S/45/2023 z 25. septembra 2024 správnu žalobu sťažovateľky odmietol, keď konštatoval, že na preskúmanie podaní podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov nemá právomoc. Žalobou napadnuté rozhodnutie podľa správneho súdu nemá povahu rozhodnutia alebo opatrenia, ktoré by zasiahlo do práv sťažovateľky, keďže nie je spôsobilé zmeniť právne postavenie sťažovateľky takým spôsobom, akým sa to deje v rámci správneho konania vydaním rozhodnutia/opatrenia. Súd zároveň konštatoval, že na konanie o sťažnostiach sa v zásade nevzťahuje Správny poriadok ako všeobecný procesnoprávny predpis upravujúci aplikačné rozhodovacie procesy vo verejnej správe.

4. Najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť sťažovateľky napadnutým uznesením odmietol, a to pre absenciu právneho zastúpenia, keď sťažovateľka ani na výzvu zo strany súdu nepredložila plnú moc udelenú advokátovi, a to v rozpore s § 449 ods. 1 Správneho súdneho poriadku.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka uviedla, že požiadala o zastupovanie Slovenskú advokátsku komoru, Centrum právnej pomoci, ombudsmana aj cca 5 konkrétnych advokátov, no neúspešne. Podľa nej ak zákonodarcia a súdy z poskytnutia právnej pomoci paušálne vylúčia žiadateľov, ktorí sa nemôžu domôcť právnej pomoci z iných dôvodov ako z dôvodu nedostatočných majetkových pomerov, porušujú tým právo na prístup k súdu a na právnu pomoc. Najvyšší správny súd podľa sťažovateľky pristúpil k vybaveniu jej kasačnej sťažnosti formalisticky, čím zasiahol do jej práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Právne nezastúpená sťažovateľka formulovala svoje námietky pomerne rozvetveným spôsobom, čo je však s ohľadom na laický pohľad (ľudsky) pochopiteľné. Práve s ohľadom na túto skutočnosť však ústavný súd považuje za podstatné jej vysvetliť aj to, prečo niektoré jej námietky nemohol v konaní o ústavnej sťažnosti preskúmať.

7. Ako ústavný súd pochopil z jej podania, sťažovateľka sa snaží pomôcť svojmu synovi, ktorý je obvineným v prebiehajúcom trestnom konaní. Snažila sa preto získať prístup k spisovému materiálu, ktorý jej aj bol umožnený, avšak tvrdí, že poskytnuté informácie si vzájomne odporovali a boli zmätočné, a tak požadovala, aby tieto boli poskytnuté v súlade s nariadením. Pretože jej požiadavkám nebolo vyhovené a ani ministerstvo vo veci nekonalo, ale vec postúpilo späť na okresný súd (čo nebolo podľa predstáv sťažovateľky), vo vzťahu k oznámeniu ministerstva podala správnu žalobu.

8. Všetky námietky, ktoré sa vzťahujú na samotnú podstatu sporu – teda všetky tie námietky, ktorými sťažovateľka poukazuje na to, že jej informácie neboli poskytnuté správne, ústavný súd nemohol preskúmať. Nemohol to urobiť, pretože sa najvyšší správny súd k veci meritórne nevyjadril (avšak, ako je ďalej uvedené, taký postup nebol nesprávny).

9. Ústavný súd vo svojich rozhodnutiach opakovane zdôrazňuje, že nastupuje až ako posledná inštancia v prípade, ak už boli vyčerpané všetky iné možnosti, akými možno dosiahnuť ochranu práv sťažovateľov. Túto skutočnosť zrejme sťažovateľka aj rešpektovala, pretože postupovala v zmysle poučení, keď proti oznámeniu ministerstva podala najskôr správnu žalobu a potom kasačnú sťažnosť, pričom samotná ústavná sťažnosť smeruje (správne) len proti rozhodnutiu najvyššieho správneho súdu. Okrem formálnej stránky je však ústavný súd povinný túto subsidiaritu rešpektovať aj v rámci samotného ústavnoprávneho prieskumu – t. j. je oprávnený preskúmať len to, ako postupoval v poradí posledný orgán verejnej moci (t. j. najvyšší správny súd).

10. V okolnostiach posudzovanej veci je zjavné, že najvyšší správny súd sa k meritórnemu prieskumu podanej kasačnej sťažnosti nedostal, pretože sťažovateľka nebola právne zastúpená. Ústavný súd tak môže vyhodnotiť len to, či najvyšší správny súd správne posúdil, že v konaní musela byť právne zastúpená (keďže nebolo sporné, že právneho zástupcu sťažovateľka nemala). Ak by tak urobil nesprávne, potom by sa najvyšší správny súd venoval kasačným námietkam sťažovateľky po vrátení veci ústavným súdom, a práve preto nie je ústavný súd oprávnený sa k týmto námietkam vyjadrovať. Veľmi zjednodušene povedané, ústavný súd môže preskúmať len to, (a) čo povedal v poradí posledný orgán verejnej moci (tu najvyšší správny súd), a (b) ak sťažovateľka namieta, že niečo povedať mal, ale nepovedal, či bol takýto postup správny (teda, či nebolo porušené právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia).

11. Najvyšší správny súd vychádzal z § 449 ods. 1 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorého musí byť sťažovateľ alebo opomenutý sťažovateľ v konaní o kasačnej sťažnosti zastúpený advokátom, pričom tak samotná kasačná sťažnosť, ale aj iné podania sťažovateľa musia byť spísané advokátom. Výnimkou z tohto pravidla tvoria v zmysle § 449 ods. 2 Správneho súdneho poriadku len tie prípady, keď (a) má sťažovateľ alebo opomenutý sťažovateľ, jeho zamestnanec alebo člen, ktorý za neho na kasačnom súde koná alebo ho zastupuje, vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, (b) ide o konania o správnej žalobe podľa § 6 ods. 2 písm. c) a d) Správneho súdneho poriadku alebo (c) je žalovaným Centrum právnej pomoci.

12. Sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti polemizovala s tým, či v jej prípade nešlo o výnimku uvedenú v písm. b) – teda, či nešlo o žalobu pre nečinnosť, pričom najvyšší správny súd sa podľa jej názoru mal k tejto skutočnosti vyjadriť.

13. Ústavný súd poukazuje na odôvodnenie rozhodnutia správneho súdu, ktorý vyzval sťažovateľku, aby uviedla druh žaloby a správne opravila aj samotný žalobný návrh, pretože ňou formulovaný petit („... *vydať rozhodnutie o sťažnosti žalobkyne*“) nezodpovedá žiadnemu spôsobu uplatnenia práva predpokladaného Správnym súdnym poriadkom v konaní o správnej žalobe. Podaním z 27. mája 2024 sťažovateľka doplnila správnu žalobu tak, že návrhom požadovala, aby správny súd oznámenie ministerstva zrušil a vec vrátil ministerstvu na ďalšie konanie.

14. S ohľadom na toto podanie sťažovateľky je zjavné, že najvyšší správny súd postupoval vo veci správne, keď vyhodnotil, že vo veci sťažovateľky nejde ani o jednu z výnimiek uvedených v § 449 ods. 2 Správneho súdneho poriadku, a preto sťažovateľka mala byť v kasačnom konaní právne zastúpená.

15. Podľa § 459 písm. d) Správneho súdneho poriadku kasačný súd uznesením odmietne kasačnú sťažnosť ako neprípustnú, ak neboli splnené podmienky podľa § 449 Správneho súdneho poriadku. Opäť zjednodušene povedané, ak sťažovateľ v kasačnom konaní nie je právne zastúpený, pričom nejde o žiadnu z výnimiek, potom kasačný súd podanú sťažnosť nepreskúma, ale ju odmietne. Aj v tomto smere teda najvyšší správny súd postupoval správne, keď sa k meritórnym námietkam sťažovateľky nevyjadril (akokoľvek je ľudsky pochopiteľné, že to sťažovateľka očakávala).

16. Ústavný súd rozumie aj rozhorčeniu sťažovateľky, ktorá sa zjavne snažila, aby právne zastúpená bola, avšak (a) Slovenská advokátska komora ju odmietla (treba konštatovať, že naozaj nedisponuje potrebnou právomocou, aby právneho zástupcu sťažovateľke ustanovila), a (b) Centrum právnej pomoci jej advokáta neustanovilo, keďže sama tvrdí, že nie je nemajetná („iba“ nevedela zohnať advokáta, ktorý by ju chcel zastupovať). V tomto smere však jediné, čo by mohol ústavný súd odporučiť, je oslovenie ďalších právnych zástupcov (ak to bude v budúcnosti potrebné), prípadne prehodnotiť, z akého dôvodu k odmietnutiu právneho zastupovania došlo.

17. S ohľadom na všetky uvedené skutočnosti neostáva iné, ako podanú ústavnú sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Akokoľvek sa totiž môže zdať rozhodnutie najvyššieho súdu sťažovateľke nespravodlivé alebo formalistické, nejde o rozhodnutie nesprávne, a to ani z ústavnoprávneho hľadiska. To, či obligatórne (povinné) právne zastúpenie môže odporovať ľudským právam, už bolo opakovane preskúmané nielen ústavným súdom, ale aj Európskym súdom pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

18. Vo veci Sialkowska proti Poľsku a Staroszczyk proti Poľsku (rozsudok z 22. 3. 2007 č. 8932/05 a č. 59519/00) ESLP zdôraznil, že (a) neexistuje povinnosť poskytnúť bezplatnú právnu pomoc v občianskoprávných sporoch a (b) že požiadavka na povinné právne zastúpenie pred vyššími súdmi, ktoré rozhodujú o dovolaní, sama osebe nie je porušením práva na spravodlivé súdne konanie. Štáty však majú v takom prípade povinnosť zabezpečiť prístup k vnútroštátnym súdom spôsobom, ktorý je v súlade s čl. 6 dohovoru, sú povinné preukázať starostlivosť pri ochrane práv garantovaných čl. 6 dohovoru a systém právnej pomoci musí ponúkať jednotlivcom základné záruky ich ochrany pred svojvôľou. Zdôraznil, že nezávislosť právnického povolania je kľúčová pre efektívne fungovanie súdnictva. Nie je preto úlohou štátu zaväzovať advokátov (či už ustanovených, alebo zvolených) podávať akokoľvek právne prostriedky alebo iniciovať začatie súdnych konaní v rozpore s ich názorom na to, či bude také podanie úspešné. Zodpovednosťou štátu je zabezpečenie primeranej rovnováhy medzi efektívnym prístupom k spravodlivosti a nezávislosťou právnickej profesie na strane druhej.

19. Je potrebné zdôrazniť, že najvyšší správny súd v konaní o kasačnej sťažnosti nebol oprávnený posudzovať to, či oslovení advokáti mohli odmietnuť právne zastupovanie sťažovateľky. Preto je kasačné rozhodnutie správne a ústavnú sťažnosť bolo potrebné odmietnuť.

20. Ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom prichádza do úvahy len v prípade, ak nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (§ 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Táto podmienka splnená nebola, a preto ústavný súd žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu nevyhovel. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok,

stratilo opodstatnenie rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. mája 2025

Luboš Szigeti
predseda senátu